

ISSN 1685-8234

วารสารอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๒ เมษายน - มิถุนายน ๒๕๕๔

สำนักงานฯ

“ถ้าไม่มีใครทำ...
ประเทศชาติก็
ไม่มีทางจะอยู่ได้”

วารสารอันเนื่องมาจาก
พระราชดำริ

ISSN 1685-8234 ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๒ เมษายน - มิถุนายน ๒๕๕๔

สารคดีชุดพิเศษ “ประโยชน์สุขของแผ่นดิน”

สารคดีที่ผู้ชมสามารถเข้ามามีประสบการณ์ร่วมในเหตุการณ์การทรงงานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจากอดีตจวบจนปัจจุบัน จนเกิดเป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเพื่อแก้ไขปัญหาในด้านต่างๆ กว่า ๔,๐๐๐ โครงการ ร่วมเรียนรู้การทรงงานกับดาราพิธีกร ๙ คน ที่บอกเล่าผลสำเร็จที่นำมาซึ่งประโยชน์สุขของคนไทยทั่วทั้งแผ่นดิน

เชิญ ติดตามน้ำพระราชหฤพระทัยอันยิ่งใหญ่ได้

ตั้งแต่ ๑๒ มิถุนายน ๒๕๕๔ ทุกวันอาทิตย์ เวลา ๒๐.๒๐ น.ทางสถานีโทรทัศน์ช่อง ๙ อสมท.

ร่วมตอบคำถามท้ายรายการโดยส่ง SMS หมายเลข ๔๘๘๖๙๙๙ โดยพิมพ์ PN เว้นวรรคตามด้วยคำตอบ และจังหวัดที่อยู่ หรือสอบถามรายละเอียดเพิ่มเติม สายด่วน ๑๒๕๐ www.rdpb.go.th

รับรางวัลศึกษาทูตจากโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ทั่วประเทศ

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.)

สารบัญ

พระราชกรณียกิจ ๔

ระหว่างเดือนเมษายน - มิถุนายน ๒๕๕๔

บทความพิเศษ ๙

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับการพัฒนาข้าวไทย

โดย นายอำพล เสนาณรงค์ องคมนตรี

๔๗

วิชาข้าวไทยในโรงเรียนนายร้อย จปร.

สำนักประสานงานโครงการพื้นที่ภาคกลาง

สำนักงาน กปร.

๕๖

โครงการพัฒนาอาชีพกลุ่มผลิตข้าวพันธุ์ดีครบวงจร

และโรงสีข้าวชุมชน

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

เสด็จพระราชดำเนินไปทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจในพื้นที่จังหวัดตาก และพิษณุโลก
ระหว่างวันที่ ๒๖ - ๒๗ พฤษภาคม ๒๕๕๔

จังหวัดตาก

เมื่อวันที่ ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๕๔ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรและทอดพระเนตรกิจกรรมของโรงเรียนในเขตอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก โดยมี นายสุวัฒน์ เทพอารักษ์ รองเลขาธิการ กปร. และเจ้าหน้าที่สำนักประสานงานโครงการพื้นที่ภาคเหนือ ตลอดจนข้าราชการเฝ้าฯ รับเสด็จ ดังนี้

๑. โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเทคนิคอาสา หมู่ที่ ๕ ตำบลแม่อุสุ อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก
๒. โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนสามใหญ่ หมู่ที่ ๔ ตำบลสามหมื่น อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก

ผู้แทนกรมชลประทานได้กราบบังคมทูล ถวายรายงานผลการดำเนินการว่า ปัจจุบัน กรมชลประทานได้ดำเนินการพัฒนาแหล่งน้ำ เพื่อช่วยเหลือด้านการเกษตรและอุปโภค-บริโภค คือโครงการฝายบ้านใหม่รักไทยพร้อมระบบ ส่งน้ำ ในปีงบประมาณ ๒๕๕๔ เป็นฝายหิน ก่อขนาดสูง ๒.๐๐ เมตร ยาว ๓๒.๐๐ เมตร ส่งน้ำด้วยระบบท่อ ความยาว ๕,๘๐๐ เมตร พร้อมก่อสร้างบ่อกักน้ำ ขณะนี้อยู่ระหว่างดำเนินการ คาดว่าจะแล้วเสร็จภายในเดือนกรกฎาคม ๒๕๕๔ ซึ่งหากดำเนินการแล้วเสร็จจะสามารถ ช่วยเหลือโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้าน รักไทย และพื้นที่บริเวณใกล้เคียงได้ประมาณ ๓๐๐ ไร่

๓. โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน บ้านลาดเรือ หมู่ที่ ๓ ตำบลบ่อภาค อำเภอลาดกระบัง จังหวัดพิจิตร

ทรงสอบถามการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อช่วย เหลือโรงเรียน และพื้นที่การเกษตรในเขต หมู่ที่ ๓ ตำบลบ่อภาค อำเภอลาดกระบัง จังหวัด พิจิตร โดยผู้แทนกรมชลประทาน ได้กราบบังคมทูลถวายรายงานถึงแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว

ในการนี้มีพระราชดำริให้กรมชลประทาน ดำเนินการจัดหาน้ำช่วยเหลือโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านลาดเรือ และราษฎร บ้านลาดเรือ ที่ประสบปัญหาการขาดแคลน น้ำในฤดูแล้ง โดยการก่อสร้างฝายบ้านลาดเรือ พร้อมระบบส่งน้ำ

๔. โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนอาหาร อุทิศ หมู่ที่ ๖ ตำบลน้ำกุ่ม อำเภอนครไทย จังหวัด พิจิตร

พระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา

เสด็จฯ ไปทรงติดตามความคืบหน้าการดำเนินงานโครงการฯ จังหวัดบึงกาฬ

เมื่อวันที่ ๒๓ พฤษภาคม ๒๕๕๓ พระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา เสด็จฯ ไปทรงติดตามความคืบหน้าการดำเนินงาน “โครงการจัดการทรัพยากรน้ำชุมชนตามแนวพระราชดำริ เพื่อแก้ไขปัญหาภัยแล้ง น้ำท่วม ในพื้นที่นอกเขตชลประทาน โดยชุมชนอย่างยั่งยืน ๘๔ แห่ง” เฉลิมพระชนมพรรษา ๗ รอบ ๕ ธันวาคม ๒๕๕๔ ของสถาบันสารสนเทศทรัพยากรน้ำและการเกษตร ณ ตำบลบุงคล้า อำเภอบุงคล้า จังหวัดบึงกาฬ โดยมีนายเฉลิมเกียรติ แสนวิเศษ เลขาธิการ กปร. ร่วมตามเสด็จ 🌸

นับแต่เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติ และเสด็จนิวัตกลับมาประทับยังประเทศไทยเป็นการถาวร ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๙๔ เป็นต้นมา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ได้เสด็จประพาสต้นแปรพระราชฐาน และเสด็จฯ ไปทรงเยี่ยมราษฎรยังสถานที่ต่าง ๆ เป็นประจำ จนเกือบจะทั่วทุกหนทุกแห่งในราชอาณาจักร และระหว่างการเดินทางพระราชดำเนิน พระองค์ทรงมีพระราชวโรกาสได้ทอดพระเนตรสภาพความเป็นอยู่อย่างแท้จริงของพสกนิกรได้ร่วมพระบรมโพธิสมภารของพระองค์เกือบทุกภูมิภาค โดยเฉพาะในท้องถิ่นชนบทที่ห่างไกล ทुरुกันดารหลายแห่งประสบกับความยากแค้น ป่วยไข้ ต้องดิ้นรนประกอบอาชีพอยู่ท่ามกลางความเสี่ยง และความไม่แน่นอนของดินฟ้าอากาศ

และโรคภัย ขณะเดียวกันพระองค์ได้ทรงมีพระราชวโรกาสสัมผัสกับสภาพภูมิอากาศ และภูมิประเทศ และแหล่งทรัพยากรธรรมชาติในเขตต่าง ๆ ของประเทศ ตลอดจนปัญหาที่กำลังเกิดแก่ทรัพยากรเหล่านั้นอย่างใกล้ชิดและแจ่มชัด

ด้วยสายพระเนตร พระกรรณอันกว้างไกล และพระราชหฤทัยที่เปี่ยมด้วยพระเมตตาธิคุณ และพระกรุณาธิคุณอันยิ่งใหญ่ พระองค์ได้ทรงวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาต่าง ๆ ด้วยพระปรีชาญาณ และได้ทรงริเริ่มแนวทางแก้ปัญหาดังกล่าวด้วยความถี่ถ้วนและรอบคอบ เพื่อบำบัดความทุกข์ยากของประชาชน และปรับปรุงการกินอยู่ให้ดีขึ้น โดยทรงปรึกษาหารือกับบรรดาข้าราชการบริพาร และส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง เพื่อไปปฏิบัติให้เป็นรูปธรรม

พระราชกรณียกิจที่ได้ทรงประกอบด้วยความวิริยะและอุตสาหะ ตลอดจนพระราชดำริ และพระราชดำรัสที่ได้พระราชทานแก่ข้าราชการและพสกนิกรในวาระและสถานที่ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเกษตรมีอยู่เป็นจำนวนมาก ซึ่งล้วนแล้วแต่สะท้อนให้เห็นถึงพระอัจฉริยภาพ และพระปรีชาสามารถที่ทรงรอบรู้ไปในวิชาการทุกสาขา ยากที่เปรียบเทียบ และสุดจะพรรณนาได้

ดังนั้น สำหรับในเอกสารฉบับนี้ ข้าพเจ้าจึงขอรวบรวมและเรียบเรียงเฉพาะพระมหาปัญญาคุณ และมหากรุณาธิคุณที่ทรงมีไว้เฉพาะที่เกี่ยวกับข้าวเท่านั้น และเท่าที่สามารถจะตรวจพบได้ ดังนี้

การฟื้นฟูพระราชพิธีพืชมงคลจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ

พระราชพิธีจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ มีมาตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัย และถือปฏิบัติมาจนถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ส่วนพระราชพิธีพืชมงคลเริ่มมีขึ้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

พระราชพิธีพืชมงคลจรดพระนังคัลแรกนาขวัญได้วางเว้นในช่วงระหว่าง พ.ศ. ๒๔๓๙ - ๒๕๐๒ คงเหลืออยู่แต่พระราชพิธีพืชมงคลเท่านั้น รัฐบาลได้ฟื้นฟูพระราชพิธีจรดพระนังคัลแรกนาขวัญมาอีกในปี พ.ศ. ๒๕๐๓ โดยเรียกว่า “งานรัฐพิธี

ในปีต่อไป แทนพันธุ์ข้าวที่กรมการข้าวเคยจัดเอง และเพื่อจะได้แจกแก่พสกนิกรที่เข้ามาเฝ้าฯ ในวันพระราชพิธีนี้ ทั้งที่อยู่ในต่างจังหวัด และที่ไม่มีโอกาสเข้าเฝ้าฯ ด้วย เพื่อเป็นมิ่งขวัญ เป็นสิริมงคล และความเจริญแห่งพืชผลของอาณาประชาราษฎร์สืบไป

เมื่ออธิบดีกรมการข้าว ได้นำความกราบเรียน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เพื่อทราบและเพื่อขอพระราชทานพระบรมราชานุญาต ให้เจ้าหน้าที่ของกรมการข้าว ไปดำเนินการทำนา ในบริเวณสวนจิตรลดาทางด้านสนามม้า ราชตฤณมัย ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สามารถทอดพระเนตรแปลงนาจากพระตำหนัก ได้ตลอดเวลา และพสกนิกรที่สัญจรผ่านไปมาบน ถนนศรีอยุธยา ก็สามารถจะมองเห็นได้

เมื่อทำแปลงนาเสร็จแล้วรวม ๓ แปลง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เสด็จฯ ทอดพระเนตรแปลงนาซึ่งแต่ละแปลงมีเนื้อที่ประมาณ แปลงละ ๑,๐๐๐ ตารางเมตร แล้วมีพระราชกระแส

รับสั่งให้ทำนาดด้วยวิธีปลูก ๓ วิธี ๆ ละ ๑ แปลง คือ นาดำ นาหยอด และนาหว่าน เมื่อถึงฤดูเก็บเกี่ยว กรมการข้าวก็จะนำไปผ่านกรรมวิธีเพื่อให้ได้เมล็ดพันธุ์ข้าวที่ดีสำหรับนำไปเข้าพิธีพืชมงคล ในพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดารามในปีถัดไป และในวันรุ่งขึ้นก็นำไปเข้าพิธีแรกนาในบริเวณพิธี ท้องสนามหลวง ประมาณ ๒๐ กิโลกรัม ส่วนที่เหลือ ในกระบุงคู่หาบทองและคู่หาบเงินของเทพี พระยาแรกนากับเทพีก็นำไปปลูกในนาแปลงสวนจิตรลดา หน้าประทับ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งประทับนั่งเป็นองค์ประธานอยู่ในพลับพลา ตลอดเวลา

ดังนี้ ๑. การทำนาสวนในฤดูฝน ๒. การปลูกข้าวไร่ ในฤดูฝนโดยไม่ใช้น้ำชลประทาน และ ๓. การปลูก พืชหมุนเวียนในนาข้าวหลังฤดูการทำนา ทั้งนี้เพื่อให้ที่นาเกิดประโยชน์มากที่สุด และเป็นการบำรุงดิน เพราะพืชที่ใช้ปลูก คือ ถั่วเหลือง ถั่วเขียว และ ถั่วลิสง

จากการปฏิบัติติดต่อกมาเป็นเวลา ๓๐ ปี ในปี พ.ศ. ๒๕๓๔ จึงได้มีการวิเคราะห์ดินเพื่อศึกษา ผลการเปลี่ยนแปลงของดิน ผลปรากฏว่าเป็นการจัดการดินที่ดี โดยการปลูกพืชตระกูลถั่วหมุนเวียน การปลูกข้าว และมีการไถกลบตอซังข้าว เศษต้นถั่ว กลบลงไปดิน ทำให้ดินมี pH สูงขึ้นจนเกือบเป็นกลาง มีการสะสมอินทรีย์วัตถุ และปริมาณธาตุอาหารหลัก เช่น ฟอสฟอรัส และโพแทสเซียม ในดินเพิ่มขึ้น

นอกจากนี้ หลังจากพิธีหว่านข้าวที่แปลงนาในบริเวณสวนจิตรลดาแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวยังคงประทับนั่งอยู่ในพลับพลาอีก ระยะเวลาหนึ่ง และจะทรงมีกระแสพระราชดำรัส เกี่ยวกับงานพระราชดำริที่กำลังปฏิบัติอยู่ และมีพระราชปรารภงานใหม่ ๆ ที่อยู่ในพระราชหฤทัย ซึ่งเกี่ยวข้องกับการเกษตรและสิ่งแวดล้อมเป็นส่วนใหญ่ เพื่อให้พระยาแรกนาและข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ซึ่งนั่งเฝ้าฯ อยู่ในบริเวณดังกล่าวได้ทราบโดยทั่วกัน ผู้ที่เข้าเฝ้าฯ มีตั้งแต่รัฐมนตรี ปลัดกระทรวง

อธิบดี รองอธิบดี และผู้อำนวยการกองบางคน พระราชกรณียกิจดังกล่าวนี้มีประโยชน์แก่ผู้ปฏิบัติงานมาก และได้ทรงปฏิบัติสืบเนื่องมาตลอดเป็นเวลากว่า ๑๐ ปีแล้ว จะมีว่างเว้นเพียงปี พ.ศ. ๒๕๓๘ เพียงปีเดียวเท่านั้น เนื่องจากทรงพระประชวร

๒. การเชิญคณะทูตานุทูตและผู้เชี่ยวชาญต่างประเทศร่วมงาน

ในระยะต่อมาได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้เชิญคณะทูตานุทูต และผู้เชี่ยวชาญต่างประเทศที่ประจำอยู่ในประเทศไทยเข้าเฝ้าฯ ในพระราชพิธีนี้ด้วย โดยจัดสร้างพลับพลาเข้าเฝ้าฯ ขึ้นเป็นพิเศษ และเปิดโอกาสให้นักทัศนารชาวต่างประเทศเข้าเฝ้าฯ เพื่อให้ได้เห็นวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของคนไทยด้วย ในที่นี้ที่ได้จัดไว้ให้

๓. “วันเกษตรกร”

โดยทรงพิจารณาเห็นว่า เกษตรกรเป็นบุคคลที่มีความสำคัญในด้านเศรษฐกิจของประเทศ

ยังวางมีหรือเปล่าที่จะเก็บข้าว เขาบอกว่ามี ก็เลยเห็นว่าควรที่จะเก็บข้าวเอาไว้ก่อน หลังจากที่ข้าวล้นตลาด แต่ว่าไม่ทันนึกดูว่า ทำไมเขาเก็บข้าวไม่ได้ แม้จะมียังวาง ก็เพราะเขาติดหนี้”

“...เหตุที่ติดหนี้ก็คือ... เสื้อผ้าเหล่านั้น หรือกะปิ น้ำปลา หรือแม้แต่ข้าวสารก็ต้องบริโภค ถ้าไม่ได้ไปซื้อที่ตลาดหรือร่วมกันซื้อ... ก็คงเป็นพ่อค้า หรือผู้ที่ซื้อข้าวเป็นผู้นำมา อันนี้ก็เป็นจุดที่ทำให้ข้าวถูก ข้าวเปลือกถูก แล้วก็ทำให้ข้าวสารแพง คือว่าชาวนาทำนาไปตลอดปี ก็ต้องบริโภค เมื่อต้องบริโภคก็ต้องเอาสิ่งของ ต้องไปติดหนี้ เขามาสำหรับหาสิ่งของบริโภค แล้วก็เอาเครื่องบริโภค ก็ได้รับบริการอย่างดีที่สุดจากผู้ที่มาซื้อข้าว บอกว่าไม่ต้องเอาข้าวมาเดี๋ยวนี้ เวลาได้ผลแล้วก็จะเอา แต่ว่าเอาสิ่งของมาให้แล้วก็เชื่อของนั้นก็มีความแพง เพราะว่ามันมาถึงที่ ข้าวที่เวลาได้แล้วจะขายก็ต้องขายในราคาถูก เพราะว่าเขามักรับถึงที่อันนี้เป็นปัญหาสำคัญ”

“...ถ้าจะแก้ปัญหานี้ ก็จะต้องแก้จุดนี้... ต้องแก้ด้วยการรวมกลุ่มเป็นกลุ่มผู้บริโภคเหมือนกันแล้วก็ไปติดต่อกับกลุ่มผู้ผลิต โดยที่

ไปตกลงกัน และอาจจะต้องตั้งหรือไปตกลงกับโรงสีให้แน่ จะได้ไม่ต้องผ่านมือหลายมือ... ถ้าทุกคนที่บริโภคข้าวตั้งตัวเป็นกลุ่มแล้วก็ไปซื้อข้าวเปลือก แล้วไปพยายามสีเองหรือให้ผู้แทนของตัวเองสี ก็ผ่านมือเพียงที่ผู้ผลิต ผู้ที่สี และผู้ที่บริโภค ก็ตัดปัญหาอันนี้ (คนกลาง) ลงไป”

เนื่องจากพระราชดำริดังกล่าวข้างต้น และเพื่อที่จะศึกษาหาข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับโรงสี และค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ในการสีข้าว จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้จัดตั้งโรงสีตัวอย่างขึ้นในบริเวณใกล้เคียงกับโรงนมผงสวนดุสิต และโรงโคนมจิตรลดา โดยจะให้ข้าราชการในพระองค์รวมกลุ่มกันขึ้นในรูปแบบสหกรณ์ และพระราชทานทอดรองจ่ายพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ เป็นจำนวนเงิน ๑๐๐,๐๐๐ บาทถ้วน สำหรับให้เริ่มกิจการขึ้นต้น โรงสีข้าวตัวอย่างแบบสหกรณ์นี้ จะดำเนินการจัดซื้อข้าวเปลือกในราคาเป็นธรรม เพื่อกักตุนและเก็บรักษาไว้ทำการสีเป็นข้าวสารจำหน่าย เพื่อสมาชิกได้บริโภคข้าวสารในราคาอันสมควร

ในการนี้ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้หม่อมหลวงเทพฤทธิ์ เทวกุล

ต้องการข้าวไปใช้บริโภคในยามจำเป็น ให้คง
บัญชีมีข้าวไปใช้จำนวนหนึ่ง เมื่อสามารถเก็บ
เกี่ยวข้าวได้แล้ว ก็นำมาคืนธนาคาร พร้อมด้วย
ดอกเบี้ย (ข้าว) จำนวนเล็กน้อยตามแต่ตกลงกัน
ซึ่งข้าวซึ่งเป็นดอกเบี้ยดังกล่าวก็จะเก็บรวมไว้ใน
ธนาคาร และถือเป็นสมบัติของส่วนรวม...ราษฎร
ต้องร่วมมือกันสร้างยั้งที่แข็งแรง ทั้งนี้หากปฏิบัติ
ตามหลักการที่วางไว้ จำนวนข้าวที่หมุนเวียนใน
ธนาคารจะไม่มีวันหมด แต่จะค่อย ๆ เพิ่มจำนวน
ขึ้น และจะมีข้าวสำหรับบริโภคตลอดไปจนถึงลูก
หลาน ในที่สุดธนาคารข้าวก็จะเป็นแหล่งที่รักษา
ผลประโยชน์ของราษฎรในหมู่บ้าน และเป็นแหล่ง
อาหารสำรองของหมู่บ้านด้วย...”

หน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐบาล โดยเฉพาะ
กรมการพัฒนาชุมชน ได้รับสนองพระบรมราโชบาย
ขยายขอบเขตของการดำเนินงานธนาคารข้าวออก
ไปอย่างกว้างขวาง ในปี พ.ศ. ๒๕๒๘ มีธนาคารข้าว
ที่จัดขึ้นในท้องถิ่นต่าง ๆ ทั่วประเทศกว่า ๔,๓๐๐ แห่ง
ครอบคลุมพื้นที่ ๕๗ จังหวัด จำนวนข้าวหมุนเวียน
ในธนาคารข้าวมากกว่า ๑๔.๕ ล้านกิโลกรัม และ
หลักการดำเนินงานของธนาคารข้าวในระยะต่อมา
ก็ได้ปรับปรุงให้ใช้ได้เหมาะสมกับสภาพของปัญหา
และความจำเป็นซึ่งแตกต่างกันไปของแต่ละพื้นที่

ทั้งนี้หากปฏิบัติตามหลักการ
ที่วางไว้ จำนวนข้าวที่หมุนเวียน
ในธนาคารจะไม่มีวันหมด
แต่จะค่อย ๆ เพิ่มจำนวนขึ้น
และจะมีข้าวสำหรับบริโภค
ตลอดไปจนถึงลูกหลาน

“...เรื่องธนาคารโคกระบือนี้ก็เป็นสิ่งที่สนับสนุนมาตั้งแต่ต้น แล้วก็เป็นเรื่องของกรมปศุสัตว์ได้รับเป็นภารกิจ รับเป็นภาระที่จะดำเนินการ และก็ทำให้เป็นผลสำเร็จอย่างดีมาหลายแห่ง เพราะว่าบางทีมีผู้เลี้ยงสัตว์พาหนะเหล่านี้แล้วก็ไปขาย หรือให้เข้ากับชาวนาในราคาที่อาจจะแพงเกินไป ทำให้ชาวนา กลักรเดือดร้อน เพราะว่าจะต้องเสียเงินสำหรับสัตว์พาหนะ อย่างหนักก็ทำให้ทำมาหากินยาก ถ้าไม่มีก็ไม่ได้ ถ้ามีก็ต้องใช้เงินแพง อันนี้เป็นปัญหาอย่างหนึ่งในหลายปัญหา ธนาคารโคกระบือนี้ได้จัดให้ปัญหานี้ลุล่วงไปได้หลายแห่งแล้ว ให้ชาวกลีกร ได้มีสัตว์พาหนะ ได้มีสัตว์สำหรับใช้ในงานในราคาที่เป็นธรรม ก็โดยอาศัยที่มีผู้บริจาคโคกระบือเป็นตัวหรือเงิน โคกระบือที่เป็นตัวนั้นก็เอาไปเลี้ยงในสถานีสัตว์ทั่วประเทศ ต้องการที่หนักก็จ่ายจากที่นั่น แล้วก็มีการใช้จ่ายจากการบริจาคทรัพย์ เพื่อกิจการนี้เป็นทุน”

(พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลที่เข้าเฝ้าฯ ถวายพระพรชัยมงคล เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา เมื่อวันเสาร์ที่ ๖ ธันวาคม ๒๕๒๕ ณ ศาลาดุสิดาลัย)

กรมปศุสัตว์ได้เริ่มดำเนินการตามโครงการธนาคารโคกระบือ ตามพระราชดำริ ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๒๒ เป็นต้นมา เพื่อดำเนินการโดยใช้กระบือของกรมปศุสัตว์ จำนวน ๒๘๐ ตัว โดยการให้เช่าซื้อ และผ่อนส่งใช้คืนในระยะเวลา ๓ ปี หลังจากนั้นได้มีผู้ร่วมบริจาคสมทบโครงการอีกเป็นจำนวนมาก โครงการจึงขยายไปดำเนินงานในพื้นที่ต่าง ๆ อย่างแพร่หลาย

ปัจจุบันธนาคารโคกระบือ ตามพระราชดำริ มีวิธีการให้บริการแก่เกษตรกรด้วยวิธีต่าง ๆ ดังนี้

๑. การให้เช่าซื้อผ่อนส่งระยะยาว
๒. การให้เช่าเพื่อใช้งาน
๓. การให้ยืมเพื่อทำการผลิตพันธุ์
๔. การยืมให้งาน

ระบบสหกรณ์

“...คำว่า “สหกรณ์” แปลว่า การทำงานร่วมกัน การทำงานร่วมกันนี้ลึกซึ้งมาก เพราะว่า จะต้องร่วมมือกันในทุกด้าน ทั้งในด้านงานการ

พึ่งตัวเอง แทนที่จะรอความช่วยเหลือจากรัฐบาลเพียงอย่างเดียว เพราะรัฐบาลมีงบประมาณจำกัด การช่วยเหลือประชาชนยังไม่อาจทำได้ทั่วถึง โดยเฉพาะในชนบทที่ห่างไกล

ด้วยเหตุดังกล่าวนี้จึงทำให้เกิดการจัดการโครงการจัดการสหกรณ์ตามพระราชประสงค์ และโครงการจัดสหกรณ์อันเนื่องมาจากพระราชดำริขึ้นเป็นจำนวนมาก กระจายอยู่ตามท้องถิ่นต่าง ๆ ทั่วประเทศแม้ว่าสหกรณ์เหล่านี้จะไม่ได้เกี่ยวข้องกับข้าว หรือการทำนาโดยตรง เพราะเป็นกิจการที่ได้รับการสนับสนุนจากงบประมาณและบุคลากรของรัฐบาลอย่างเน้นหนักอยู่แล้ว แต่กิจการของสหกรณ์เหล่านี้ก็เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพแบบผสมผสาน และการจัดการจำหน่ายข้าวและอาหารในราคาถูก รวมทั้งกิจการของโรงสีข้าว ธนาคารข้าว และธนาคารโคและกระบือ ซึ่งเป็นการดำเนินงานที่ใช้หลักของงานสหกรณ์โดยตรง

นอกจากนี้ หลังจากพระราชพิธีพืชมงคลจรดพระนังคัลแรกนาขวัญแล้ว ทุกปียังได้โปรดเกล้าฯ ให้ผู้แทนสมาชิกสหกรณ์ทั่วประเทศได้เข้าเฝ้าฯ ณ บริเวณโครงการส่วนพระองค์ พระตำหนักสวนจิตรลดาธารโหลฐาน เพื่อรับพระราชทานพระบรมราโชวาท และเข้าชมกิจการของโครงการฯ เป็นประจำ

การทดลองและส่งเสริมการปลูกข้าว

การเสด็จพระพาสต้นไปตามสถานที่ต่าง ๆ ในระหว่างเสด็จพระราชดำเนินแปรพระราชฐานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ คงจะเริ่มตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๙๕ เป็นต้นมา ในระยะแรกเสด็จฯ ไปประทับแรมอยู่ที่พระที่นั่งไกลกังวล หัวหิน ได้เสด็จประพาสไปยังท้องที่ที่ค่อนข้างทุรกันดารไกลเคียง เช่น ที่บ้านสองพี่น้อง อำเภอกำแพง บ้านแก่งกระจาน บ้านห้วยมงคล บ้านหนองพลับ อำเภอบ้านนา

หัวหิน บ้านหุบกะพง บ้านดอนขุนห้วย อำเภอลำทะเมนชัย เป็นต้น เพราะถึงแม้ระยะทางจะไม่ห่างไกลจากพระที่นั่งไกลกังวลมากนัก แต่เส้นทางยากลำบาก สภาพของท้องถิ่นในสมัยนั้นค่อนข้างยากแค้น อดขัด และห่างจากความเจริญ และในระยะต่อมาได้เสด็จฯ แปรพระราชฐานไปยังภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคอีสาน และภาคใต้ ท้องถิ่นที่เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยม ส่วนใหญ่มักเป็นชนบทที่ห่างไกล ทุรกันดารห่างไกลความเจริญ บางแห่งเป็นหมู่บ้านในป่าทึบ และภูเขาสูง บางท้องที่นอกจากจะต้องทรงรถพระที่นั่งชนิดขับเคลื่อนสองเพลลาซึ่งไปด้วยความยากลำบากแล้ว บางแห่งยังต้องเสด็จพระราชดำเนิน หรือทรงม้าต่อไปด้วยพระองค์เอง เป็นระยะทางตามสันเขาไกล ๆ โครงการพระราชดำริต่าง ๆ เพื่อการพัฒนาชนบทและการพัฒนาท้องถิ่นที่เกิดขึ้นในช่วงนั้น ถึงแม้จะไม่มีโครงการที่เกี่ยวกับข้าวโดยตรง แต่ทุกโครงการจะมีเรื่องของการทดลอง และส่งเสริมการปลูกข้าวร่วมอยู่ด้วยเสมอ ทั้งนี้เพราะพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้ทรงตระหนักถึงความสำคัญของข้าวว่าเป็นอาหารหลักของคนไทยทุกหนทุกแห่งไม่ว่าในเมือง หรือในชนบทที่ห่างไกลเพียงใด ข้าวเป็นสิ่งสำคัญที่จำเป็นอันดับแรกของชีวิต

ราษฎรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นครั้งแรก และได้เสด็จฯ ทอดพระเนตรกิจการของสถานีทดลองข้าวพิมาย ซึ่งตั้งอยู่ที่อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา และประทับทรงงานอยู่ด้วยความสนพระราชหฤทัยประมาณ ๑ ชั่วโมง ทั้งสองพระองค์ได้ทรงซักถามและพระราชทานพระราชดำริต่าง ๆ ที่ทรงคุณค่าแก่ข้าราชการของสถานีฯ เป็นอันมาก ซึ่งต่างสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ และมีความปิติยินดีเป็นล้นพ้น

ในระยะหลังจากนั้นเมื่อเสด็จฯ แปรพระราชฐานไปยังภาคเหนือ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมสถานีทดลองข้าวสันป่าตอง ซึ่งเป็นสถานีทดลองข้าวแห่งเดียวในภาคเหนือ เมื่อวันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๙ และได้เสด็จฯ ทอดพระเนตรแปลงทดลองข้าวเจ้า ข้าวเหนียว ข้าวสาลี ข้าวบาร์เลย์ ข้าวไร่ ข้าวไร่ลูกผสม และกกญี่ปุ่น

เนื่องจากพระองค์ทรงตระหนักถึงความสำคัญ of ข้าวไร่ ว่ามีความเหมาะสมกับสภาพภูมิประเทศและดินฟ้าอากาศของภาคเหนือทั่วไป เป็นอาหารหลักของชาวไทยภูเขา จึงได้ทรงมีกระแสพระราชดำริว่า **“ในอนาคต ข้าวไร่มีบทบาทมาก เพราะไม่ต้องใช้น้ำมาก และอาศัยน้ำฝนตามธรรมชาติ สำหรับพวกข้าวสาลี และข้าวบาร์เลย์ ให้เป็นพืชเสริมสำหรับแปรรูป เพื่อเป็นประโยชน์**

ต่อชาวเขา และเป็นรายได้อีกทางหนึ่ง” นอกจากนี้ พระองค์ยังได้มีพระราชปรารภให้กรมการข้าวจัดส่งพันธุ์ข้าวไร่ลูกผสมไปให้ประเทศเนปาลทดลองปลูกจำนวนหนึ่ง โดยรับสั่งว่า **“ประเทศเนปาลเป็นประเทศเล็กมาก เป็นประเทศที่น้ำสงสาร เราจะต้องช่วยกัน มีมิตรจิต มิตรใจต่อกัน ถ้าหากไม่มีมิตรจิต มิตรใจต่อกันแล้ว สันติจะไม่มีในโลก”**

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงเห็นความสำคัญของการวิจัย และทดสอบพืชในสภาพของสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ โดยเฉพาะในสภาพที่ใกล้เคียงกับเขตปลูกที่ชาวไทยภูเขาปลูกอยู่จริงๆ ดังนั้น ในปี พ.ศ. ๒๕๒๒ ได้พระราชทานที่ดินของสถานีเกษตรหลวงสะเมิง บนที่สูงในอำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ ให้อยู่ในความดูแล และรับผิดชอบของกรมวิชาการเกษตร เพื่อใช้ในการวิจัยพัฒนา และส่งเสริมการปลูกข้าวไร่ ข้าวสาลี ข้าวบาร์เลย์ ข้าวโอ๊ต และพืชเมืองหนาวอื่น ๆ สถานีแห่งนี้มีชื่อว่า **“สถานีทดลองข้าวไร่และธัญพืชเมืองหนาว**

๓. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตั้งอยู่อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี

๔. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตั้งอยู่ที่บ้านนาถเค้า ตำบลห้วยยาง อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร

๕. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตั้งอยู่ที่อำเภอดอนสะเกต จังหวัดเชียงใหม่ และศูนย์สาขาที่เกี่ยวข้องกับข้าวอีก ๑ ศูนย์ คือ โครงการพัฒนาเบ็ดเสร็จลุ่มน้ำสาขาแม่ปิงอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอฮอด อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ และอำเภอโฮัง จังหวัดลำพูน

๖. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตั้งอยู่ที่ตำบลห้วยทราย อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี และศูนย์สาขาอีก ๑ แห่งที่โครงการศึกษาวิธีการฟื้นฟูดินเสื่อมโทรมเขาชะงุ้ม จังหวัดราชบุรี

นอกจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาทั้ง ๕ แห่งแล้วยังมีศูนย์ฯ โครงการศูนย์พัฒนาฯ และโครงการศูนย์บริการฯ กระจายอยู่ในภาคต่าง ๆ อีกเป็นจำนวนมาก ซึ่งล้วนแต่มีงานทดสอบพัฒนา และส่งเสริมการปลูกข้าวร่วมอยู่ด้วยทั้งนั้น

“ศูนย์ศึกษาการพัฒนานั้น แม้จะมีการปลูกข้าวก็อาจจะมีปลูกข้าวในลักษณะต่างกัน หรือดูว่าในภูมิภาคแบบนี้ เราจะปลูกอย่างไร อาจจะไม่ถูกหลักวิชาก็ได้ แต่ว่าชาวบ้านเขาทำอย่างนั้น เราก็ทดลองบ้าง หรือว่าถ้าปลูกข้าวไม่เกิดประโยชน์ก็ลองแก้ไขโดยใช้วิธีอื่นด้านชลประทานก็ได้ หรือด้านพัฒนาที่ดินหรือด้านวิชาการเกษตร นำมาประยุกต์เพื่อที่จะให้ได้ผลมากขึ้น รวมทั้งตอนปลูกแล้วทำอย่างไร เก็บรักษาอย่างไร สืบอย่างไร หรือขายอย่างไร ก็หมายความว่า

ว่าให้สามารถที่จะแก้ปัญหาทั้งทางต้น และทางปลาย แต่การแก้ปัญหา นั้น อาจจะมีคนว่าไม่ถูกหลักวิชาก็ได้ ไม่เป็นไร โดยมากเราพยายามที่จะทำอะไรที่ง่าย แล้วในที่สุดถ้าทำง่ายแล้วได้ ก็จะเป็นหลักวิชาโดยอัตโนมัติ”

(พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานแก่คณะกรรมการ กปร. และคณะเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เมื่อวันที่ ๒๖ สิงหาคม ๒๕๓๑ เวลา ๑๖.๓๐ น. ณ ศาลาดุสิดาลัย พระตำหนักสวนจิตรลดาฯ)

ให้มีผลผลิตเพิ่มขึ้น ไม่เสี่ยง ถ้าเขามีข้าวบริโภค เพียงพอ ก็คงไม่อยากไปบุกกรุกพื้นที่ป่าไม้ต่อไป เหมือนการปลูกข้าวไร่ พันธุ์ที่ใช้ในสภาพเช่นนี้ก็ เป็น พันธุ์ที่เหมาะสมกับการทำนาสวนในที่สูง เช่น ป้อฮามือ ป้อโคติ และนาป่าแป้ เป็นต้น

๓. การปรับปรุงวิธีการปลูกข้าว

“...การจัดเตรียมดินสำหรับเพาะปลูกตามพื้นที่ลาดชัน จะต้องเก็บรักษาผิวดินเดิมซึ่งมีความอุดมสมบูรณ์ไว้ และต้องปลูกหญ้า หรือพืชอื่นปิดผิวดินไว้ไม่ให้ถูกฝน หรือกระแสน้ำชะล้างได้ และหากผิวดินถูกชะล้างทำลายเสียแล้ว ก็จะทำให้การเพาะปลูกไม่ได้ผล เนื่องจากดินจะจืดและเสื่อมคุณภาพ...”

(พระราชกระแสรับสั่ง เมื่อ ๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๐ บ้านผาปู่จอม ตำบลกุดชัย อำเภอแม่แตง)

“...ราษฎรน่าจะหมั่นเวียนการปลูกพืชประเภทถั่วสลับกับการปลูกข้าว เพื่อการบำรุงดิน และการใช้เนื้อที่ดินสำหรับการทำมาหาเลี้ยงชีพเพื่อประโยชน์ตลอดปี...”

(พระราชกระแสรับสั่ง เมื่อ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๒๑ ที่ตำบลนาใน อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร)

ในทุกหนทุกแห่งที่เสด็จฯ ไปทรงเยี่ยมพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะทรงเน้นการจัดการดินและน้ำในการทำการเกษตร โดยเฉพาะการทำนาหากเป็นที่สูง หรือที่มีความลาดชันมาก จะทรงแนะนำให้ทำขั้นบันได หรือเส้นลายขอบเขา และปลูกพืชตระกูลถั่วหมุนเวียนกับข้าว เพื่อลดการชะล้างหน้าดิน และเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดิน เช่น ที่โครงการพัฒนาทุ่งหลวง จังหวัดเชียงใหม่ และโครงการส่งเสริมการปลูกข้าว และทำขั้นบันได ที่อำเภอศรีสาคร และกิ่งอำเภอสุคีริน จังหวัดนราธิวาส เป็นต้น

สำหรับการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ และวัตถุอินทรีย์ จากซากพืชไถกลบ ตลอดจนการปลูกข้าวหมุนเวียนกับพืชตระกูลถั่ว เช่น ถั่วเหลือง ถั่วเขียว และถั่วลิสง เป็นวิธีการที่พระองค์ได้ทรงเน้นอยู่เสมอ และไม่ทรงโปรดให้เกษตรกรในพื้นที่โครงการใช้ปุ๋ยวิทยาศาสตร์ (เคมี) โดยไม่ใส่ปุ๋ยอินทรีย์ ร่วมด้วย

นอกจากนี้ได้ทรงมีพระราชดำริให้ส่วนราชการต่าง ๆ ทดลองนำหญ้าแฝก (*Vetiveria spp.*) ไปปลูกเพื่อป้องกันการชะล้างพังทลายของหน้าดิน ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๓๒ เป็นต้นมา โดยเฉพาะในพื้นที่การเกษตรที่มีความลาดชัน ที่เปิด

ทำนาในฤดูแล้งที่เรียกว่า นาปรัง แต่ก็ทำได้เฉพาะบริเวณพื้นที่ชลประทานที่มีการปรับปรุงชุดลอกคลองซอยแล้วเท่านั้น พื้นที่ที่ทำนาไม่ได้ เจ้าของก็ต้องปล่อยให้รกร้างว่างเปล่า วัชพืชจึงหนาแน่นเป็นที่อาศัยของหนูนา และศัตรูของข้าวนาชนิด ทำให้ศัตรูข้าวระบาดอย่างรุนแรงเป็นประจำ นอกจากนี้ปัญหาเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ที่ดินก็เป็นเรื่องสำคัญ เพราะส่วนใหญ่เกษตรกรไม่มีนาเป็นของตนเอง ต้องเช่านาทำ ทำให้ไม่กล้าที่จะลงทุนลงแรงมากนัก

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระราชดำริ ให้กรมชลประทาน และหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องดำเนินการแก้ปัญหาความยากจนของเกษตรกร โดยปรับปรุงโครงการให้เหมาะสมกับสภาพดินฟ้าอากาศ เพิ่มประสิทธิภาพการส่งน้ำให้ทั่วถึงทุกพื้นที่ ปรับปรุงระบบเก็บกักน้ำ ปรับปรุงอาคารชลประทานต่าง ๆ ปรับปรุงพื้นที่เพาะปลูก และระบบส่งน้ำในเขตชลประทานให้สามารถเพาะปลูกได้อย่างเต็มที่

เมื่อวันที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๒๕ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จมายังพื้นที่อีกครั้งหนึ่งเพื่อทอดพระเนตรพื้นที่ และความก้าวหน้าของงาน และได้มีพระราชวินิจฉัย และพระราชดำริเพิ่มเติมให้จัดทำโครงการนำร่อง (Pilot Project) โดยใช้พื้นที่นาของเกษตรกรเองติดต่อกันประมาณ ๖๐๐ ไร่ เพื่อทำเป็นแปลงพัฒนารูปแบบเกษตรกรรมเบ็ดเสร็จ ให้มีการปลูกข้าว และปลูกพืชอื่นหมุนเวียนตลอดปี ร่วมกับการประมงและเลี้ยงสัตว์ และให้มีเป้าหมายขยายพื้นที่พัฒนาเพิ่มขึ้นตามลำดับทุกปีจนมีพื้นที่ครบ ๙๖,๐๐๐ ไร่ เมื่อสิ้นสุดโครงการในปี พ.ศ. ๒๕๒๙

จากพระราชดำริดังกล่าว ทำให้เกิดโครงการพัฒนาเกษตรกรรมเบ็ดเสร็จตามพระราชดำริจังหวัดพระนครศรีอยุธยาขึ้น และยึดถือเอาวันที่

๒๕ พฤษภาคม ๒๕๒๕ เป็นวันกำเนิดของโครงการฯ โครงการฯ นี้มีแผนปฏิบัติงาน ๔ ปี และสิ้นสุดลงในวันที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๒๙

การดำเนินงานของโครงการนี้ประกอบด้วยคณะทำงานของหน่วยงานต่าง ๆ จำนวนมาก เช่น กองทัพบก กรมชลประทาน กรมวิชาการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร กรมประมง กรมปศุสัตว์ กรมพัฒนาที่ดิน สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท สำนักงานเกษตรภาคกลาง ๓.ก.ส. กรมพัฒนาชุมชน กระทรวงพาณิชย์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และกลุ่มพ่อค้า เป็นต้น แต่การทำงานของโครงการฯ ก็เป็นไปอย่างง่าย ๆ มีการประสานงานกันอย่างดียิ่ง ทำให้ภารกิจของโครงการฯ บรรลุตามวัตถุประสงค์ทุกประการ

โครงการนี้ได้สำเร็จลงตามแนวที่พระบาท

เต็มยั้ง เขาบอกว่าความจริงหายไปแล้ว ๒ เกวียน และที่ตรงนั้นก็เกือบชักห้าหมื่นหกหมื่นไร่ที่อยู่ในสภาพเช่นนั้น ได้เต็มทีคำนวณดู ๕ ล้านบาทก็คุ้มแล้ว ถ้าหากโครงการนั้นไม่รับทำอีก ๕ ปี เขาจะไม่มีกิน และประชาสงเคราะห์ก็จะสงเคราะห์ เขาก็ไม่สามารถที่จะเลี้ยงตัว อันนี้ก็เป็นตัวอย่างโครงการเรียกว่า “โครงการตามพระราชดำริ”...”

“...โครงการบางนรานี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการที่จะใช้ประโยชน์จากทรัพยากรน้ำในจังหวัดนราธิวาส ซึ่งพวกเราทุกคนส่วนมากก็เข้าใจว่า นราธิวาสอยู่ภาคใต้ มีฝนลงมาก ทำไมมีปัญหาเรื่องน้ำ แต่น้ำนั้นก็คือ ต้องควบคุมน้ำให้ดี โครงการที่พูดถึงเมื่อก่อนนี้คือโครงการบาเจาะ ที่บอกแล้วว่าทำแล้วก็ในปีนั้นชาวบ้านได้มีผลผลิตได้ จนขายได้ โครงการบางนรานี้ก็เป็โครงการที่ใหญ่กว่า คือ ปัญหาอยู่ที่ว่าน้ำมีมากจริงแต่ผิดเวลา ส่วนมากเป็นอย่างนั้น เวลาที่มีฝน ฤดูฝนน้ำจะลงมามากและท่วม อย่างปีนี้ก็ท่วมแล้วถึงเวลาหน้าแล้ง เมื่อนาเสียไปแล้วจะทำอีกที่น้ำก็ไม่พอหรือคุณภาพของน้ำไม่ดี คือ น้ำเค็มบ้าง เปรี้ยวบ้าง ฉะนั้นต้องทำโครงการบางนรา ซึ่งจะควบคุมคุณภาพของน้ำได้ตลอดปี ก็หวังอย่างนั้น...”

(กระแสพระราชดำรัส เมื่อ ๒๖ กรกฎาคม ๒๕๓๒)

๖. การแก้ปัญหาดินเค็ม และดินเปรี้ยว จังหวัดนราธิวาส

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เสด็จพระราชดำเนินแปรพระราชฐานไปประทับแรม ณ ตำหนักทักษิณราชินีเวศน์ จังหวัดนราธิวาส เป็นประจำ พระองค์ได้เสด็จฯ เยี่ยมราษฎรในพื้นที่ได้ทอดพระเนตรเห็นสภาพพื้นที่ และทรงทราบปัญหาของความเดือดร้อนของราษฎรซึ่งเกิดน้ำเค็ม และดินเค็มอันเนื่องมาจากน้ำทะเลหนุน อุทกภัยในฤดูฝน

ยามที่น้ำจืดจำนวนมากจากภูเขาทางทิศตะวันตกและลำน้ำสาขาไหลระบายลงสู่แม่น้ำบางนรา และแม่น้ำโก-ลก และดินเปรี้ยวอันเนื่องมาจากน้ำจากชายพรุไหลเข้าสู่พื้นที่เพาะปลูก และเกิดจากดินพุดกลายเป็นกรดจัด

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระราชดำริให้กรมชลประทานศึกษาและวางโครงการชลประทานมูลา ในเขตอำเภอสุไหงโก-ลก และอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส ในปี พ.ศ. ๒๕๑๗ และโครงการพัฒนาลุ่มน้ำบางนราในเขตอำเภอเมือง อำเภอเย็งอ อำเภอระแงะ และอำเภอตากใบในปี พ.ศ. ๒๕๒๓ เพื่อแก้ปัญหาในด้านน้ำให้แก่ราษฎรในบริเวณพื้นที่รวมกันประมาณ ๒๐๕,๐๐๐ ไร่ และได้ให้หน่วยราชการต่าง ๆ ร่วมกันแก้ปัญหาในด้านการเกษตรและดินเปรี้ยว โดยจัดตั้งโครงการศูนย์ศึกษาเพื่อการพัฒนา

นาอยู่ในนิคมฯ ประมาณ ๒,๐๐๐ ไร่ แต่เนื่องจาก ปัญหาเรื่องน้ำ เกษตรกรทำนาส่วนใหญ่ไม่สามารถ ทำนาได้ทั้งน้ำให้รกร้างว่างเปล่าไม่ได้ใช้ประโยชน์ เป็นเวลาหลายปี

เมื่อวันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๓๐ พระบาท สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณ โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้คณะผู้ดำเนินการ ส่งเสริมอุตสาหกรรมน้ำมันปาล์มขนาดเล็กตาม พระราชดำริมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์พร้อมทั้ง คณะเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง และเกษตรกรเข้าเฝ้าทูล ละอองธุลีพระบาท เพื่อกราบบังคมทูลรายงานความ ก้าวหน้าของโครงการ ณ พระตำหนักทักษิณราช นิเวศน์ จังหวัดนราธิวาสในวโรกาสนี้พระบาทสมเด็จพระ เจ้าอยู่หัว ได้ทรงมีพระราชกระแสรับสั่งว่า เนื่องจากเกษตรกรในภาคใต้ที่ทำสวนปาล์มมีเวลา ว่างมาก ควรหางานอย่างอื่นทำเพื่อเพิ่มรายได้ไป ด้วย สิ่งที่ควรกระทำ คือ ควรส่งเสริมให้ทุกท้องที่ ที่ทำการปลูกข้าวได้ถ้ามีทำเลที่เหมาะสม โดยให้ มีการปลูกข้าวเพื่อบริโภคในท้องถิ่น จะได้มีข้าวไว้ บริโภคยามขาดแคลน จึงควรส่งเสริมให้เกษตรกร ในนิคมสหกรณ์อ่าวลึกทำการปลูกข้าวต่อไปในการ นี้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงมีพระราช กระแสรับสั่งให้มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เป็น ผู้ประสานงานกับหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องในการ พัฒนาการปลูกข้าวในนิคมสหกรณ์ให้ได้ ดังนั้น กรมวิชาการเกษตรโดยศูนย์วิจัยข้าวพัทลุง และ สถานีทดลองข้าวกระบี่ ซึ่งได้ดำเนินงานในส่วนของ กรมวิชาการเกษตรที่ได้รับมอบหมาย ได้ดำเนินการ วิจัยและพัฒนาการปลูกข้าวในนิคมสหกรณ์อ่าวลึก โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อหาพันธุ์ข้าวที่เหมาะสมปลูก ในพื้นที่ และปรับปรุงวิธีการผลิต การเขตกรรมต่างๆ ในการปลูกข้าว ให้ได้ผลผลิตสูง พร้อมทั้งจัดหา เครื่องนวดข้าว เครื่องอบ และเครื่องสีข้าวขนาด เล็ก และจัดตั้งยุ้งฉางขนาด ๑๐๐ ตัน พร้อมโรงสี

มอบให้แก่เกษตรกรทำนา เพื่อใช้ในกิจการแปรรูป ข้าวเพื่อบริโภคแบบครบวงจรตามพระราชประสงค์ ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวต่อไป

โครงการนี้เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๓๐ ถึงปัจจุบัน โดยเริ่มแรกได้สำรวจสภาพ เศรษฐกิจและสังคม และสภาพการทำนาในพื้นที่ เพื่อให้ทราบถึงปัญหา อุปสรรค และความต้องการ ของเกษตรกรหลังจากนั้นจึงได้ทำการสร้างอ่างเก็บ น้ำขนาดกลางที่บ้านปากหย้า ตำบลปลายพระยา อำเภอปลายพระยา เพื่อจัดส่งน้ำชลประทานให้แก่ พื้นที่นาจำนวนหนึ่ง ขณะเดียวกันก็ได้ทำการวิจัย พันธุ์ข้าว และวิธีเพาะปลูก เพื่อให้ได้ทราบพันธุ์ข้าว นาสวน พันธุ์เบา และพันธุ์ข้าวไร่ และวิธีการปลูก ข้าวที่ได้ผลผลิตสูงกว่าข้าวพื้นเมือง ต่อจากนั้นนับ ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๓๑ เป็นต้นมาได้ทำการพัฒนานา ที่ได้ทิ้งร้างมาเป็นเวลาหลายปีให้สามารถปลูกข้าวได้

ช่วงหมดฝน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงได้โปรดเกล้าฯ ให้ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องดำเนินการทดสอบ “ทฤษฎีใหม่” ในที่โครงการส่วนพระองค์มูลนิธิชัยพัฒนา ณ วัดมงคลชัยพัฒนา จังหวัดสระบุรี เมื่อต้นปี พ.ศ. ๒๕๓๖ หลักการ คือ ในพื้นที่นาประมาณ ๑๐ - ๑๕ ไร่ ให้แบ่งพื้นที่ออกเป็น ๔ ส่วน ส่วนแรกประมาณร้อยละ ๓๐ ขุดเป็นบ่อเก็บกักน้ำในฤดูฝน สำหรับใช้อุปโภคบริโภค และใช้รดพืชเมื่อฝนแล้ง หรือใช้ปลูกพืชราคาดีในฤดูแล้งอีกร้อยละ ๓๐ ใช้ปลูกข้าวในฤดูฝน เพื่อให้ครอบครัวเกษตรกรมีบริโภคเพียงพอตลอดปี ในฤดูแล้งถ้ามีน้ำเพียงพอก็จะใช้ปลูกถั่ว หรือพืชผักที่มีราคาดีสำหรับพื้นที่อีกร้อยละ ๓๐ ใช้ปลูกผลไม้ ไม้ยืนต้น พืชผัก และพืชไร่แบบผสมผสานหลายชนิดเพื่อใช้บริโภคและจำหน่าย พื้นที่ที่เหลืออีกร้อยละ ๑๐ ใช้สำหรับปลูกที่อยู่อาศัย ปลูกข้าว และโรงเลี้ยงสัตว์ต่างๆ

ในปลายปี พ.ศ. ๒๕๓๗ ได้โปรดเกล้าฯ ให้ทดสอบ “ทฤษฎีใหม่” ขยายผลไปยังอีกท้องที่หนึ่งคือบริเวณอำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งพระองค์ได้ประสบพบว่าราษฎรได้รับความทุกข์ยาก ผืนนาขาดน้ำข้าวมีผลผลิตเพียง ๒-๓ ถังต่อไร่เท่านั้น

ที่ดินทั้ง ๒ แปลงนี้ มีสภาพเดิมเป็นนาอาศัยน้ำฝนตามธรรมชาติอย่างเดียวกันทั้ง ๒ แปลง หากดำเนินการตามแนวทางที่ได้ทรงมีพระราชดำริไว้จะทำให้เกษตรกรมีข้าวและอาหารเพียงพอสำหรับ

การบริโภคและมีรายได้ตลอดปี จากการจำหน่ายผลิตผลจากผลไม้ ผัก สัตว์เลี้ยง และปลา ตลอดจนสภาพของสิ่งแวดล้อมของที่อยู่อาศัยก็จะดีขึ้น มีความชุ่มชื้นให้ร่มเงาและสีเขียวของพืชพรรณไม้ตลอดปี และไม่แห้งแล้งเหมือนที่เคยเป็นอยู่เดิม

นอกจากนี้ยังได้พระราชทานพระราชดำริเพิ่มเติมอีกว่า หากแนวทางการดำเนินการดังกล่าวนี้ได้ร่วมกับโครงการชลประทาน ให้สามารถส่งน้ำมาเสริมบ่อเก็บกักน้ำของแต่ละแปลงได้ก็จะทำให้ความเสี่ยงจากการขาดน้ำลดลง และถ้าทำหลาย ๆ แปลงในกลุ่มเดียวกันก็จะทำให้พื้นที่รับน้ำชลประทานขยายขึ้นกว่าเดิมที่ประมาณการไว้ถึง ๓ เท่า เพราะการให้น้ำตามแนวคิดของการชลประทานดั้งเดิมจะให้น้ำแก่เกษตรกรอย่างเต็มที่ตามความต้องการของเกษตรกรและของพืช ผู้ที่ได้รับประโยชน์ก็จะเป็นผู้ที่อยู่ใกล้แหล่งน้ำเท่านั้น แต่การให้น้ำตามทฤษฎีใหม่นี้ เป็นการให้น้ำตามความจำเป็นและประหยัด เกษตรกรจะกระจายกันได้รับ

ฤดูน้ำ ใช้สำหรับการเพาะปลูกพืชที่มีราคาดีในฤดูแล้ง หรือใช้สำหรับเสริมการผลิตน้ำประปา และใช้เป็นสถานที่พักผ่อนแก่ประชาชนและผู้อยู่อาศัยในบริเวณใกล้เคียงได้อีกด้วย ปัจจุบันยังไม่ประสบความสำเร็จสมบูรณ์ตามโครงการ แต่ก็เก็บกักน้ำได้เกือบเต็มที่ และมีหน่วยราชการในท้องถิ่นได้ติดต่อขอพระราชทานน้ำในสระพระราม ๙ ไปใช้เพื่อการอุปโภคและบริโภคแล้วหลายราย เพราะปัจจุบันสถานที่ราชการ และชุมชนจำนวนมากได้ขยายไปในบริเวณโดยรอบ ทำให้การนำน้ำไปใช้ประโยชน์ทางการเกษตรลดเหลือน้อยลง

๓. นาปรังที่ทุ่งมะขามหย่อง

พื้นที่ที่ได้ทรงมีพระราชดำริสาคิดให้พสกนิกรได้เห็นวิธีการพัฒนาแหล่งน้ำในที่ราบอีกแหล่งหนึ่งคือ บริเวณอนุสรณ์สถานราชานุสาวรีย์สมเด็จพระสุริโยทัย ที่ทุ่งมะขามหย่อง อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา บริเวณพื้นที่ทั้งหมดประมาณ ๒๕๐ ไร่ และเป็นอ่างเก็บน้ำซึ่งเกิดจากการขุดกักดินมาถมพื้นที่ส่วนอื่นประมาณ ๑๕๐ ไร่ เก็บกักน้ำได้เต็มที่ประมาณ ๑ ล้านลูกบาศก์เมตร ในส่วนของอ่างเก็บน้ำนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำริจะใช้ประโยชน์เช่นเดียวกับแปลง “ทฤษฎีใหม่” และ “สระน้ำพระราม ๙” ประกอบกับในช่วงอุทกภัยครั้งยิ่งใหญ่เมื่อกลางปี พ.ศ. ๒๕๓๘ น้ำได้ท่วมป่า

บริเวณทุ่งรอบพระราชานุสาวรีย์ฯ และบริเวณตัวเมืองอย่างหนักและกว้างขวาง เป็นประวัติการณ์ในรอบหลายปี แต่ทางราชการที่เกี่ยวข้องยังสามารถรักษาบริเวณพื้นที่ภายในพระราชานุสาวรีย์ฯ ไว้ได้ เพราะมีเขื่อนดินกั้นโดยรอบ และมีสูบน้ำขนาดใหญ่สูบน้ำออกตลอดเวลา จึงมีสภาพเหมือนเกาะสี่เหลี่ยมจันทามกลางทะเลสาบที่กว้างขวางสุดลูกหูลูกตา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ ทรงทราบและทรงทอดพระเนตรด้วยพระองค์เอง จึงได้ทรงพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้าฯ ให้ปล่อยน้ำจากภายนอกไหลเข้าสู่บริเวณพระราชานุสาวรีย์ฯ จนระดับน้ำภายในเท่ากับระดับน้ำภายนอก เมื่อวันที่ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๓๘ เพื่อเป็นการบรรเทาความเดือดร้อนทางกายและใจของประชาชนบริเวณใกล้เคียง และผลทางด้านจิตวิทยาของมวลชน

การปล่อยน้ำเข้าบริเวณพระราชานุสาวรีย์ฯ ครั้งนี้ทำให้บรรดาสนามหญ้า ไม้ดอกไม้ประดับ และไม้ยืนต้นที่ปลูกไว้อย่างสวยงามในบริเวณได้รับความเสียหายล้มตายจำนวนมาก แต่ก็เป็นโอกาสที่จะได้สาคิดวิธีการพัฒนาการใช้น้ำดังกล่าว จึงได้โปรดเกล้าฯ ให้เกษตรกรที่อยู่ในด้านทิศตะวันออกของพระราชานุสาวรีย์ฯ ประมาณ ๔๖๕ ไร่ ปลูกข้าวนาปรัง โดยใช้น้ำที่เก็บกักอยู่ในบริเวณของพระราชานุสาวรีย์ฯ และได้เสด็จพระราชดำเนินทรงปล่อยน้ำเป็นปฐมฤกษ์ เมื่อวันที่ ๒๓ มกราคม

วันพุธที่ ๖ ธันวาคม ๒๕๓๘

คำกราบบังคมทูลของ นาย Jacques Diouf ผู้อำนวยการองค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ ในโอกาสเข้าเฝ้าฯ ทูลเกล้าฯ ถวายเหรียญ AGRICOLA เนื่องในวโรกาสเฉลิมฉลองวโรกาสสมโภชครบ ๕๐ ปี

For Your Majesty's noble devotion to the well-being and happiness of all people in Thailand, particularly those who till the soil. Tend the waters and nurture the forest;

For Your Majesty's putting Your own motto of "Sustainable Development for a Secure Future" into practice by concrete examples and sustained achievements as manifested by the Royal Initiatives, the Royal Projects, and the Royal Development Study Centres situated in different regions of Thailand.

For Your Majesty's keen sense of social justice as exemplified in your profound policy of sharing the land with the tillers and conserving the habitat of the forest dwellers;

For Your Majesty's innovative endeavours in ensuring water resources for food security, and in preserving watersheds and preventing soil erosion;

For Your Majesty's support to propagation of integrated agriculture, where water integrates with crops and vegetables, small-scale animal husbandary thrives on crop residues and, in turn, enriches the soil;

For Your Majesty's far-sighted efforts to conserve plant genetic diversity, so essential to humanity's quest for food;

For Your Majesty's noble vision of a world without hunger and for ensuring food and nutrition for all people in Thailand;

The Food and Agriculture Organization of the United Nations is honoured to present to Your Majesty the AGRICOLA medal for 1995, on this 6th day of December, 1995

พระราชดำรัสตอบ ในโอกาสที่คณะทูตานุทูต และกงสุลเฝ้าฯ ถวายพระพรชัยมงคล ในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา และ องค์การ FAO ทูลเกล้าฯ

ข้อสำคัญ ขบวนการผลิตทางการเกษตรนี้อาศัย
ธรรมชาติเป็นหลักใหญ่ ดังนี้ เราจึงจำเป็นต้อง
พัฒนาและรักษาความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติ
ไว้ ให้เป็นปัจจัยสนับสนุนในการเพิ่มพูนผลผลิต
เพื่อสร้างเสริมความอยู่ดีกินดีของประชากรในโลก
หวังเป็นอย่างยิ่งว่า ด้วยความสามารถของ
ท่านและผู้ร่วมงานองค์การอาหารและเกษตร
แห่งสหประชาชาติจะประสบความสำเร็จอย่าง
งดงาม ในการช่วยเหลือมวลมนุษยชาติให้รอดพ้น
จากความทุกข์ยากและความอดอยากหิวโหย
ดังวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ทุกประการ

ข้าพเจ้าขออวยพรให้ท่านทั้งหลายประสบ
ความสุขสวัสดิ์ พร้อมด้วยความสำเร็จและความ
ก้าวหน้า ทั้งขอให้ทูตานุทูตและประเทศซึ่งท่าน
เป็นผู้แทนอยู่ราชอาณาจักรนี้ มีความรุ่งเรือง
ไพบูรณ์ยิ่งขึ้นไป

ในท้ายที่สุดนี้ ข้าพเจ้าใคร่ขออนุญาตท่าน
นำเหรียญแอกริโคลาไปถวายสักการะพระบรม
ศพสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี เพื่อให้
ทรงอนุโมทนา ด้วยมีพระราชปรารภนาดลอดมา
ที่จะให้ข้าพเจ้าได้ปฏิบัติงานพัฒนา เพื่อช่วยเหลือ
ประเทศและโลก”

๒. สถาบันวิจัยข้าวระหว่างประเทศ

คำกล่าวสดุดีเนื่องในโอกาสเข้าเฝ้าทูลเกล้า
ทูลกระหม่อมถวายเหรียญเฉลิมพระเกียรติฉลอง
สิริราชสมบัติครบ ๕๐ ปี ณ พระตำหนักจิตรลดาร
โหฐาน ในวันพุธที่ ๕ มิถุนายน ๒๕๓๙ โดย Dr.
George Rothschild ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยข้าว
ระหว่างประเทศ

“ขอเดชะฝ่าละอองธุลีพระบาทปกเกล้า
ปกกระหม่อม ข้าพระพุทธเจ้า นายจอร์จ รอทไช
ลด์ ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยข้าวระหว่างประเทศ
ขอพระราชทานพระราชวโรกาส กราบบังคมทูล

เพื่อทราบว่าสถาบันวิจัยข้าวระหว่างประเทศ มี
ความซาบซึ้งในพระราชกรณียกิจนานาประการที่
ได้ฝ่าละอองธุลีพระบาทได้ทรงอุทิศพระองค์เพื่อ
ช่วยเหลือชาวนา และพสกนิกรทั้งชาวไทยและ
ชาวต่างประเทศ ให้มีข้าวพอบริโภคและมีความ
เป็นอยู่ดีขึ้น เริ่มตั้งแต่ได้ฝ่าละอองธุลีพระบาท ทรง
ทดลองปลูกข้าวด้วยพระองค์เองในบริเวณพระบรม
มหาราชวัง ทรงโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้มีการ
ปลูกขยายเมล็ดข้าวพันธุ์ดี เพื่อใช้ประกอบพิธีพีช
มงคลจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ และพระราชทาน
แก่พสกนิกรชาวนาทั่วประเทศ ในบริเวณราชพิธี
ท้องสนามหลวงทุกปี นอกจากนั้นได้ฝ่าละอองธุลี
พระบาทยังทรงโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้จัดตั้ง
ธนาคารโค-กระบือ เพื่อช่วยเหลือชาวนาที่ยากจน
ให้มีแรงงานสัตว์ใช้ในการทำนา ทรงสนพระทัย
และทรงให้การสนับสนุนการประดิษฐ์คิดค้น การ
ใช้เครื่องมือเครื่องทุ่นแรงในการทำนาโดยตลอด
เป็น ระยะเวลาไม่น้อยกว่า ๓๐ ปี ทรงทดลองและ
ขยายผลการใช้ประโยชน์จากกลบเป็นเชื้อเพลิงที่
ปราศจากมลภาวะด้วยพระปรีชาสามารถในด้าน
การเกษตร ได้ฝ่าละอองธุลีพระบาท พระราชทาน
แนวคิด “ทฤษฎีใหม่” ให้เกษตรกรยากจนมีพื้นที่ทำ
กินจำกัดและมีปัญหาเรื่องน้ำไม่พอสำหรับการปลูก
พืช ให้แบ่งพื้นที่เป็นสี่ส่วนโดยให้สามสิบเปอร์เซ็นต์

ข้าวเหนียว พันธุ์ ลักุลนคร

อายุเก็บเกี่ยว	ประมาณ 120 - 125 วัน
ผลผลิต	เฉลี่ย กก./ไร่
ลักษณะพันธุ์	ไม่ไวต่อช่วงแสง
คุณภาพข้าวสุก	นุ่ม, หอม
ลักษณะเด่น	สามารถปลูกเป็นข้าวไร่ได้
ข้อควรระวัง	

ในช่วงต้นเดือนพฤศจิกายนของทุกปี พสกนิกรชาวไทย จะเห็นภาพของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเกี่ยวข้าวในพื้นที่โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า จังหวัด นครนายก อยู่ท่ามกลางข้าราชการ นักเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า นักเรียน และเกษตรกรชาวจังหวัดนครนายก เป็นประจำทุกปี ทุก ครั้งที่ได้เห็น เหล่าพสกนิกรล้วนปลื้มปีติกับภาพที่ทรงเกี่ยวข้าวอย่าง ทะมัดทะแมง อีกทั้งทรงเอาจริงเอาจังไม่กลัวต่อความคมของใบข้าวที่ สามารถบาดพระหัตถ์ได้ตลอดเวลา

และในช่วงเวลาดังกล่าว พระองค์ทรงมีพระปฏิสันถารกับ หัวหน้ากลุ่มเกษตรกรและเหล่าข้าราชการอย่างใกล้ชิด และเป็น กันเองยิ่ง พระองค์มีพระพักตร์แย้มสรวลอยู่ตลอดเวลา ทรงให้ความสำคัญและให้เวลากับงานนี้อย่างเต็มที่ นั่นสะท้อนให้เห็นเด่นชัดว่า ทรงให้ความสำคัญกับ “ข้าว” ทรงเป็นแบบอย่างให้แก่ข้าราชการ นักเรียนนายร้อยฯ นักเรียน และพสกนิกรชาวไทย ให้ตระหนักถึงความ สำคัญของข้าว กรรมวิธีในการผลิตข้าว ตามแนวทางพระราชดำริของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ความว่า

“ข้าวต้องปลูก เพราะอีก ๒๐ ปี ประชากรอาจจะ ๘๐ ล้านคน ข้าวจะไม่พอ ถ้าวัดการปลูกข้าวไปเรื่อย ๆ ข้าวจะไม่พอ เราจะต้อง ซื้อข้าวจากต่างประเทศ เรื่องอะไร ประชาชนคนไทยไม่ยอม คนไทย นี้ต้องมีข้าว แม้ข้าวที่ปลูกในเมืองไทยจะสู้ข้าวที่ปลูกในต่างประเทศ ไม่ได้ เราก็ต้องปลูก”

(พระราชดำรัส พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จังหวัดนครราชสีมา เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๖)

วิชาข้าวไทย...ในโรงเรียนนายร้อย จปร.

เมื่อปี ๒๕๔๐ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระราชดำริ แก่ นายสุเมธ ตันติเวชกุล กรรมการและ เลขาธิการมูลนิธิชัยพัฒนา ให้ประสานกับ โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า “พิจารณา หาพื้นที่ว่างเปล่ามาพัฒนาให้เกิดประโยชน์ เพื่อเป็นตัวอย่างให้ราษฎรนำไปดำเนิน

วารสารอันเนื่องมาจาก

พระราชดำริ

ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๒ เมษายน - มิถุนายน ๒๕๕๔

๔๘

โรงสี...ในกำแพงเหลือง

โรงสีข้าวอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าได้เริ่มก่อสร้างโดยการสนับสนุนจากสำนักงาน กปร. ร่วมกับ กรมวิชาการเกษตร ในปี ๒๕๓๖ ตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ซึ่งทรงมีพระราชดำริกับหม่อมเจ้าจักรพันธ์เพ็ญศิริ จักรพันธ์ เมื่อวันที่ ๗ กันยายน ๒๕๓๔ ความว่า

“ให้พิจารณาจัดทำโรงสีข้าว ณ บริเวณโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า เพื่อประโยชน์แก่โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า และราษฎรที่อาศัยอยู่โดยรอบ”

ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเห็นชอบและมีพระราชดำริเพิ่มเติมว่า **“ให้พิจารณาสร้างยุ้งฉางเพื่อเก็บข้าวเปลือกและข้าวสารที่ได้จากการสีแล้ว”**

โดยเริ่มทำการสีข้าวครั้งแรก เมื่อวันที่ ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๓๖ สามารถสีข้าวได้สูงสุดวันละ ๑๒ ตัน มียุ้งฉาง จัดเก็บข้าวเปลือกได้ จำนวน ๘ ยุ้ง ความจุยุ้ง ๕๐ ตัน รวมกันแล้วสามารถในการจัดเก็บได้จำนวน ๔๐๐ ตัน ปัจจุบันเนื่องจากผ่านการใช้งานมาอย่างยาวนานเกือบ ๒๐ ปี ทำให้เครื่องจักรหลายตัวชำรุดทรุดโทรมไปมาก จึงทำให้ผลิตข้าวสารได้ประมาณเพียงเดือนละ ๓๐ ตัน แบ่งออกเป็น ใช้สำหรับนักเรียน จำนวน ๖ ตัน พลทหาร จำนวน ๑๘ ตัน และจำหน่ายสำหรับประชาชนทั่วไป จำนวน ๖ ตัน

วารสารอันเนื่องมาจาก

พระราชดำริ

ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๒ เมษายน - มิถุนายน ๒๕๕๔

๕๒

โครงการพัฒนาอาชีพกลุ่มผลิตข้าวพันธุ์ดี ครบวงจรและโรงสีข้าวชุมชน

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

อาชีพการทำนาถือว่ามีสำคัญอยู่คู่กับวิถีชีวิตของคนไทยมาช้านาน โดยเฉพาะสังคมชนบท และเกษตรกรหมู่บ้านบริเวณรอบศูนย์ฯ ส่วนหนึ่งก็ประกอบอาชีพการทำนา แต่มักประสบปัญหาการระบาดของโรค แมลงและสัตว์ศัตรูข้าว ทำให้ได้ผลผลิตข้าวต่ำไม่คุ้มกับการลงทุน อาจเนื่องมาจากเกษตรกรขาดองค์ความรู้เรื่องการผลิตข้าวที่ถูกต้องเหมาะสม การใช้พันธุ์ข้าวพันธุ์พื้นเมืองซึ่งมีศักยภาพในการให้ผลผลิตต่ำไม่ต้านทานต่อโรค แมลง เป็นต้น

งานวิชาการเกษตรร่วมกับศูนย์วิจัยข้าวปราชญ์บุรีและเกษตรกรบริเวณรอบศูนย์ฯ ดำเนินงานทดสอบพันธุ์ข้าวที่เหมาะสมกับพื้นที่ กล่าวคือ ได้ผลผลิตสูงและมีคุณภาพการหุงต้มตรงกับความต้องการของเกษตรกร รวมถึงผู้บริโภคด้วย จากผลการทดสอบพบว่า ข้าวพันธุ์ปทุมธานี ๖๐ และพันธุ์ขาวดอกมะลิ ๑๐๕ ให้ผลผลิตสูงเฉลี่ย ๕๕๐ และ ๕๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ ตามลำดับ และมีคุณภาพการหุงต้มตรงกับความต้องการของเกษตรกร

วารสารอันเนื่องมาจาก

พระราชดำริ

ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๒ เมษายน - มิถุนายน ๒๕๕๔

๕๔

เกษตรกรผู้ทำนาได้ผลผลิตข้าวเพิ่มขึ้นเพียงพอแก่การบริโภคในครัวเรือน และ บางครอบครัวเหลือจากการบริโภคสามารถจำหน่ายทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น

โรงสีข้าวชุมชน จากผลสำเร็จของการดำเนินงานดังกล่าว และเพื่อเป็นการ เพิ่มมูลค่าของสินค้าและเพิ่มช่องทางการตลาด จึงรวมกลุ่มเกษตรกรและผู้สนใจ จัดตั้งกลุ่มโรงสีข้าวชุมชนขึ้น โดยยึดหลักการมีส่วนร่วมของเกษตรกร โดยได้รับ

งบประมาณสนับสนุนจาก กปร. ๒๕๔๓ จัดซื้อเครื่องสีข้าว จำนวน ๑ เครื่อง ส่วนเงิน ทุนหมุนเวียนได้จากสมาชิกระดมซื้อหุ้น อย่างต่ำ ๑ หุ้น แต่ไม่เกิน ๒๐ หุ้น รวมจำนวน ๕๐๐ หุ้น เป็นเงินทั้งสิ้น ๕๐,๐๐๐ บาท เป็นทุนหมุนเวียน เบื้องต้นสำหรับซื้อข้าวเปลือกจากเกษตรกรใน โครงการฯ เพื่อนำมาสีเป็นข้าวขาวและข้าวกล้อง จำหน่ายต่อไป ผลกำไรที่ได้สามารถปันผลคืนแก่ สมาชิกต่อไป

การดำเนินงานของกลุ่มโรงสีข้าวชุมชนปี ๒๕๕๓

การดำเนินงานของกลุ่มแบ่งออกเป็น ๒ กิจกรรมดังนี้

- กลุ่มผลิตข้าวพันธุ์ดี มีสมาชิก ๒๒ ราย ผลิตข้าวขาวดอกมะลิ ๑๐๕ ได้ผลผลิตเฉลี่ย ประมาณ ๕๐๐ กก.ต่อไร่

- กลุ่มโรงสีข้าวชุมชนมีสมาชิก ๑๓๕ ราย จำนวน ๖๘๓ ไร่ ไร่ละ ๑๐๐ บาท เป็นทุนหมุนเวียน รับซื้อข้าวเปลือกขาวดอกมะลิ ๑๐๕ จากสมาชิกกลุ่มผลิตข้าว พันธุ์ดี จำนวน ๑๘ เกวียน ราคาเกวียนละ ๑๒,๗๐๐ บาท เพื่อนำมาสีเป็นข้าวกล้อง จำหน่ายต่อไป จากผลการดำเนินงานสามารถปันผลกำไรคืนแก่สมาชิก จำนวน ๑๒ บาทต่อไร่ ปัจจุบันมีกองทุนหมุนเวียน จำนวน ๒๕๘,๗๖๖ บาท

ประโยชน์ที่เกษตรกรได้รับ

- เกษตรกร มีข้าวเพียงพอแก่การบริโภคในครัวเรือนตลอดปี และมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการจำหน่ายข้าวเปลือก ที่เหลือบริโภคในครัวเรือน
- กลุ่มเกษตรกรสามารถนำระบบสหกรณ์มาบริหารจัดการ ผลผลิตทางการเกษตรของชุมชนได้ ทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน 🌾

การขยายผลสัมฤทธิ์ ดำเนินการคัดเลือกเกษตรกรที่สนใจเข้าร่วมโครงการ ถ่ายทอดองค์ความรู้การผลิตเมล็ดข้าวพันธุ์หลัก อย่างถูกต้องเหมาะสม สนับสนุนพันธุ์ข้าวพันธุ์ดีของศูนย์วิจัยข้าวปทุมธานี คือ พันธุ์ข้าวดอกมะลิ ๑๐๕

สำหรับปี พ.ศ. ๒๕๕๓ งานวิชาการเกษตร ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ร่วมกับศูนย์วิจัยข้าวฉะเชิงเทรา ทำแปลงเรียนรู้ในการผลิตข้าวพันธุ์หลัก โดยใช้ข้าวพันธุ์ข้าวดอกมะลิ ๑๐๕ ในพื้นที่ของงานวิชาการเกษตร ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ม.๒ ต.เขาหินซ้อน อ.พนมสารคาม จ.ฉะเชิงเทรา จำนวนพื้นที่ ๑๒ ไร่ จากการอบรมที่ผ่านมาเกษตรกรได้นำกลับไปทดลองในแปลงของเกษตรกร ซึ่งมีผลตอบรับจากเกษตรกรดีจนเป็นที่ยอมรับ

สำหรับปี พ.ศ. ๒๕๕๔ งานวิชาการเกษตร ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ร่วมกับศูนย์วิจัยข้าวฉะเชิงเทรา ศูนย์ส่งเสริมการเกษตร และงานส่งเสริมสหกรณ์ จะดำเนินการขยายผลในเรื่องการผลิตเมล็ดข้าวพันธุ์หลักให้แพร่หลาย

นอกจากนี้ได้มีการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้เกษตรกรในเรื่องการปรับปรุงดินเพื่อให้เกษตรกรลดต้นทุนในการใช้ปุ๋ยเคมีและลดการตกค้างของสารเคมีในดิน เกษตรกรจึงสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน อ.พนมสารคาม จ.ฉะเชิงเทรา เรียนรู้ในการผลิตข้าวพันธุ์หลัก โดยใช้ข้าวพันธุ์ข้าวดอกมะลิ ๑๐๕ ในพื้นที่ของสารเคมีในดิน เกษตรกรจึงสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

เกษตรกรสามารถผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวไว้ใช้เองเพื่อลดต้นทุนในการผลิต และจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ข้าวเป็นรายได้เสริมทำให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มมากขึ้น 🌾

หมู่บ้านรอบศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ ครอบคลุมพื้นที่ ๔ ตำบล ของ อำเภอลำลูกกา จังหวัดเพชรบุรี ได้แก่ ตำบลห้วยทรายเหนือ ตำบลสามพระยา ตำบลไร่ใหม่พัฒนา และตำบลชะอำ มีพื้นที่ปลูกข้าวประมาณ ๑๔,๙๙๖ ไร่ พันธุ์ข้าวที่นิยมปลูก เช่น พันธุ์ข้าวชัยนาท พันธุ์เหลืองประทิว พันธุ์ขาวตาแห้ง พันธุ์สุพรรณบุรี เป็นต้น ให้ ผลผลิตเฉลี่ย ๕๐๐ - ๗๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ หรือเฉลี่ยประมาณ ๗,๕๐๐ - ๑๐,๕๐๐ ตัน ต่อฤดูกาล

เกษตรกรในหมู่บ้านรอบศูนย์ฯ ซึ่งเป็นสมาชิกของศูนย์ฯ ด้วย ประมาณ ๕,๕๔๘ ราย มีการปลูกข้าวไว้บริโภคในครัวเรือน และส่วนใหญ่ได้นำมำแนวพระราชดำริ เรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำรงชีวิตประจำวัน โดยทำเกษตรทฤษฎีใหม่ และเกษตรผสมผสาน

ในพื้นที่หมู่บ้านรอบศูนย์ฯ มีโรงสีข้าวขนาดกลาง จำนวน ๓ โรง และโรงสีข้าวขนาดเล็ก จำนวน ๒ โรง ซึ่งเกษตรกรส่วนใหญ่จะขายผลผลิตให้กับโรงสีและเก็บไว้บริโภค เองที่จำเป็น

สำหรับศูนย์ศึกษาการพัฒนา ห้วยทรายฯ ดำเนินการปลูกข้าวเมื่อ วันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๓๗ บริเวณ ด้านหน้ากองอำนวยการ ในพื้นที่ ประมาณ ๑ ไร่ ใช้พันธุ์ข้าวเหลือง ประทิว เก็บเกี่ยวเมื่อวันที่ ๕ มกราคม ๒๕๓๘ ได้ผลผลิตจำนวน ๓๙ ถัง ต่อ มาเมื่อวันที่ ๒๗ พฤษภาคม ๒๕๔๑ ได้ ทำแปลงนาสาธิตในค่ายพระรามหก จำนวน ๑๐ ไร่ โดยปลูกข้าวพันธุ์ขาว ชัยนาท

พระมหากษัตริย์คุณ ต่อชาวนาไทย

■ สุเมธ คันทิเวชกุล
เลขาธิการมูลนิธิชัยพัฒนา

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเอาพระราชหฤทัยใส่ในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอย่างยิ่ง โดยทรงเห็นว่าประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม ประชาชนส่วนใหญ่อยู่ในสาขาเกษตรกรรมและส่วนมากเป็นชาวนาชาวไร่ที่ยากจน การแก้ไขปัญหาจึงทรงเน้นในสาขาเกษตรกรรม พระองค์ทรงมุ่งมั่นที่จะส่งเสริมฐานะความเป็นอยู่ของเกษตรกรให้พึ่งตนเองได้ ซึ่งเป็นการพัฒนาแบบยั่งยืน

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ ดำเนินการทางด้านการเกษตรต่าง ๆ เพื่อเป็นตัวอย่างและเป็นแหล่งความรู้ ทรงทุ่มเทเพื่อการศึกษาวิจัย เพื่อการพัฒนา โดยเฉพาะการทดลองเกี่ยวกับการผลิตข้าวอย่างครบวงจรภายในบริเวณพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน โดยในปี พ.ศ. ๒๕๐๔ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้กรมการข้าว (ปัจจุบันคือกรมวิชาการเกษตร) ดำเนินการจัดทำแปลงนาในบริเวณสวนจิตรลดารโหฐาน และนำพันธุ์ข้าวต่างๆ มาปลูกทดลองเพื่อทำการศึกษ โดยในครั้งแรกทรงขับรถไถนาเตรียมแปลงหว่านข้าว และทรงเกี่ยวข้าวด้วยพระองค์เอง

พระองค์ทรงมีพระราชดำรัสแก่ผู้นำกลุ่มชาวนา เมื่อเดือนพฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๐๔ ความว่า

“ข้าพเจ้ามีโอกาสได้ศึกษาการทดลองและทำนามาบ้าง และทราบดีว่าการทำนานั้น มีความยากลำบากอยู่มาก จำเป็นจะต้องอาศัย

วารสารอันเนื่องมาจาก

พระราชดำริ

ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๒ เมษายน - มิถุนายน ๒๕๕๔

๖๔

ประยุกต์เพื่อที่จะให้ผลมากขึ้น รวมทั้งตอนปลูกแล้วทำอะไร เก็บรักษาอย่างไร สืบอย่างไร หรือขายอย่างไร ก็หมายความว่าให้สามารถที่จะแก้ปัญหาทั้งทางต้น และทางปลาย แต่การแก้ปัญหานั้นอาจจะมีคนว่าไม่ถูกหลักวิชาก็ได้ ไม่เป็นไร โดยมากเราพยายามที่จะทำอะไรที่ง่ายแล้วในที่สุดถ้าทำง่ายแล้วได้ผล ก็จะเป็นหลักวิชาการโดยอัตโนมัติ...”

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงให้ความสำคัญต่อข้าวไทยเป็นอย่างมาก และทรงห่วงใยในทุกข์สุขของชาวนาอยู่เสมอ โดยทรงมีพระมหากรุณาธิคุณ ให้จัดทำโครงการสำคัญหลายโครงการที่เกี่ยวข้องกับข้าวเช่น การจัดการทรัพยากรน้ำ การทำฝนหลวง การจัดตั้งสหกรณ์ โรงสีข้าวพระราชทาน ธนาคารข้าว และเกษตรทฤษฎีใหม่ เป็นต้น เพื่อช่วยให้ชาวนามีกำลังใจ สามารถใช้สติปัญญา ทำให้ได้ผลผลิตและคุณภาพข้าวที่ดีขึ้น ครอบครัวชาวนาผู้ปลูกข้าว คนกินข้าว และสิ่งแวดล้อมปลอดภัย และชาวนามีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น นอกจากนี้พระองค์ยังทรงห่วงใยพสกนิกรมาโดยตลอดแม้ในเรื่องของสุขภาพ ได้ทรงแนะนำให้คนไทยหันมา กินข้าวกล้อง ซึ่งมีแร่ธาตุและวิตามินมากกว่าข้าวขาว ด้วยพระราชดำรัสที่ว่า

“ข้าวกล้องมีประโยชน์ ทำให้ร่างกายแข็งแรง ข้าวขาวเม็ดสวย แต่เขาเอาของดีออกไปหมดแล้ว มีคนบอกว่าคนจนกินข้าวกล้อง เรามีเป็นคนจน”

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเป็นขวัญกำลังใจให้กับชาวนา โดยพระราชพิธีพืชมงคลจรดพระนังคัลแรกนาขวัญซึ่งหยุดไปในช่วงเปลี่ยนแปลงการปกครอง เมื่อพระองค์เสด็จขึ้นครองราชย์ได้ทรงให้เริ่มพิธีดังกล่าวขึ้นใหม่ในปี พ.ศ. ๒๕๐๓ จนถึงปัจจุบัน เมล็ดพันธุ์ข้าวต่าง ๆ ที่เก็บเกี่ยวได้จากนาทดลองสวนจิตรลดา ซึ่งเป็นข้าวพันธุ์ดีที่ส่งเสริมให้ชาวนาปลูกในภาคต่าง ๆ กระทรวงเกษตรและ

สหกรณ์ได้ขอพระราชทานนำไปใช้สำหรับพระราชพิธีฯ และนำไปบรรจุของเล็ก ๆ จัดเป็นข้าวมงคล “พันธุ์ข้าวทรงปลูกพระราชทาน” แจกจ่ายให้กับพสกนิกรและเกษตรกรทั่วประเทศ เพื่อเป็นสิริมงคลในการประกอบอาชีพ

นอกจากนั้น เนื่องจากพระองค์ทรงเห็นความสำคัญของ “ข้าว” ซึ่งมีความสำคัญทั้งต่อชาวนาและต่อคนไทยทุกคน พระองค์ได้พระราชทานเงินจากมูลนิธิชัยพัฒนา ให้จัดตั้งมูลนิธิข้าวไทยขึ้นเมื่อเดือนมิถุนายน ๒๕๔๓ และทรงรับมูลนิธิฯ เข้าไว้ในพระบรมราชูปถัมภ์เมื่อวันที่ ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๔๔ ซึ่งนับตั้งแต่ได้มีการจัดตั้งมูลนิธิข้าวไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ขึ้น มูลนิธิฯ ได้จัดทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามพระราชกระแสรับสั่งให้ทำกิจกรรมเผยแพร่เรื่องข้าว เพื่อให้ประชาชนได้เห็นความสำคัญของข้าวมาโดยตลอด

สำหรับการทำนาในปัจจุบัน เป็นที่ทราบกันดีว่า รถไถนาได้เข้ามาแทนที่การใช้ควายไถนา ซึ่งการใช้รถไถนา นั้นชาวนาจะต้องลงทุนเพิ่มมากขึ้นในเรื่องการใช้น้ำมันที่ราคาแพง สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้มีพระราชดำริให้มูลนิธิชัยพัฒนาจัดตั้งโรงเรียนกาสกรสิทธิ์ขึ้น ที่ตำบลศาลาลำดวน อำเภอเมือง จังหวัดสระแก้ว เพื่อเป็นโรงเรียนสำหรับฝึกควายให้สามารถไถนาและทำงานด้านเกษตรกรรม และสอนผู้ที่ต้องการใช้ควายทำการเกษตรให้สามารถทำงานร่วมกับควายได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถดูแลควายให้มีสุขภาพแข็งแรง นอกจากนี้จะเป็นสถานที่ที่ให้ความรู้กับประชาชนในเรื่องวิถีชีวิต ความเป็นอยู่แบบพื้นบ้าน

นิทรรศการสัญญาเฉลิมพระเกียรติ ครั้งที่ ๓ ณ ศูนย์การค้าเดอะมอลล์ จังหวัดนครราชสีมา

ในระหว่างวันที่ ๒๓ - ๒๕ เมษายน ๒๕๕๔ สำนักงาน กปร. ร่วมกับสำนักงานเลขาธิการ มูลนิธิชัยพัฒนา สำนักงานประมาณ จัดนิทรรศการสัญญาเฉลิมพระเกียรติ “๘๔ พรรษา ประโยชน์สุขสู่ปวงประชา” ครั้งที่ ๓ ณ ศูนย์การค้าเดอะมอลล์ จังหวัดนครราชสีมา

โดยนายพลากร สุวรรณรัฐ องคมนตรี เป็นประธานในพิธีเปิด มีผู้ว่าราชการจังหวัดนครราชสีมา เลขาธิการ กปร. รองเลขาธิการ กปร. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้การต้อนรับ และเข้าร่วมงานจำนวนมาก

ปาฐกถาพิเศษ

“๘๔ พรรษา ประโยชน์สุขสู่ปวงประชา”

เมื่อวันที่ ๔ พฤษภาคม ๒๕๕๔ สำนักงาน กปร.ได้จัดงาน ปาฐกถาพิเศษ “๘๔ พรรษา ประโยชน์สุขสู่ปวงประชา” เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๗ รอบ ๕ ธันวาคม ๒๕๕๔ ณ บางกอกคอนเวนชันเซ็นเตอร์ โรงแรมเซนทารา แกรนด์ แอท เซ็นทรัลเวิลด์ กรุงเทพฯ โดย นายอำพล เสนาณรงค์ องคมนตรี เป็นประธานในพิธีเปิดงานและปาฐกถาพิเศษ รวมถึง นายพลากร สุวรรณรัฐ องคมนตรี และ นายสุเมธ ตันติเวชกุล เลขาธิการมูลนิธิชัยพัฒนา ร่วมปาฐกถาพิเศษด้วย

นอกจากนี้ นายชลิต ดำรงค์ศักดิ์ อธิบดีกรมชลประทาน นายสุนันท์ อรุณนพรัตน์ อธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช นายพิสุทธิวิจารย์สรณ์ ที่ปรึกษากรมพัฒนาที่ดิน และ ม.ล.จिरพันธ์ุ ทวีวงศ์ รองเลขาธิการ กปร. ร่วมอภิปรายในหัวข้อ “การบริหารทรัพยากรธรรมชาติตามแนวพระราชดำริ” และมีการจัดแสดงนิทรรศการเฉลิมพระเกียรติในโอกาสดังกล่าวอีกด้วย

นายพลากร สุวรรณรัฐ องคมนตรี

เป็นประธานในพิธีมอบความช่วยเหลือพระราชทานแก่ราษฎร จังหวัดหนองคาย และบึงกาฬ

วันที่ ๒๖ - ๒๗ พฤษภาคม ๒๕๕๔ นายพลากร สุวรรณรัฐ องคมนตรี เป็นประธานในพิธีมอบความช่วยเหลือพระราชทานแก่ราษฎร อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย และอำเภอโซ่พิสัย จังหวัดบึงกาฬ และเยี่ยมชมการปฏิบัติงานของหน่วยแพทย์เคลื่อนที่โรงพยาบาลรามธิบดี และสำนักงานอัยการสูงสุดที่มาให้บริการแก่ราษฎร

พร้อมกันนี้ได้เดินทางไปเยี่ยมชมโครงการพัฒนาลุ่มน้ำทอนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดหนองคาย ซึ่งเป็นโครงการที่ดำเนินงานสนองพระราชดำริพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๓๙ มีขอบเขตพื้นที่โครงการเป็นป่าสงวนแห่งชาติป่าพานพร้าว และป่าแก้งไก่อ เนื้อที่ประมาณ ๗๕.๕๘๔ ไร่

ปัจจุบันได้ดำเนินการฟื้นฟูสภาพป่า จำนวน ๔,๔๐๐ ไร่ จัดทำฝายต้นน้ำลำธาร ๒๖๘ แห่ง และสนับสนุนส่งเสริมอาชีพด้านป่าไม้ ๙ หมู่บ้าน ในการนี้ องคมนตรี ได้ให้ข้อคิดเห็น และแนวทางในการแก้ไขปัญหา ดังนี้

- ให้มีมาตรการป้องกันการบุกรุกป่าเพื่อปลูกยางพารา
- สภาพพื้นที่ป่าไม้ที่มีความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติและสัตว์ป่า และมีความพร้อมแล้ว สมควรให้ยกระดับเป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า หรือเขตอุทยานแห่งชาติ ต่อไป

นิทรรศการสัญจรเฉลิมพระเกียรติ ครั้งที่ ๕ ณ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานฯ จังหวัดสกลนคร

ระหว่างวันที่ ๒๑ - ๒๕ มิถุนายน ๒๕๕๔

สำนักงาน กปร. ร่วมกับสำนักราชเลขาธิการ มูลนิธิชัยพัฒนา สำนักงบประมาณ และหน่วยงานอื่น ๆ จัดนิทรรศการสัญจรเฉลิมพระเกียรติ ครั้งที่ ๕ ณ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานฯ จังหวัดสกลนคร โดยมีนายพลการ สุวรรณรัฐ องคมนตรี เป็นประธานในพิธีเปิดงาน และผู้ว่าราชการจังหวัดสกลนคร เลขาธิการ กปร. รองเลขาธิการ กปร. เจ้าหน้าที่และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้การต้อนรับ มีผู้ร่วมงานจำนวนมาก 🌸

นิทรรศการเฉลิมพระเกียรติ “๘๔ พรรษา ประโยชน์สุขสู่ปวงประชา”

ณ ศูนย์การประชุมแห่งชาติสิริกิติ์ กรุงเทพมหานคร

๘ - ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๔

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเปิดงาน
ในวันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๔ เวลา ๑๗.๐๐ น.

ภายในงานรับชม !

- ผลสำเร็จของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ กว่า ๔,๑๐๐ โครงการ
- ประมวลภาพการทรงงานด้านการพัฒนา ซึ่งเป็นภาพหายาก
- ภาพยนตร์ ๔ มิติแสดงการแก้ไขปัญหาด้านต่างๆ
- การสัมภาษณ์และปาฐกถาพิเศษ โดย ฯพณฯ องคมนตรีและผู้ทรงคุณวุฒิ
- การจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของโครงการฯ
- การแจกจ่ายเอกสารสรุปผลสำเร็จของโครงการต่างๆ และแผ่นวีดีทัศน์สารคดีชุดพิเศษ “ประโยชน์สุขของแผ่นดิน” ออกอากาศทุกวันอาทิตย์ เวลา ๒๐.๒๐ น. ทาง ช่อง ๙ อสมท.

สำนักงานเศรษฐกิจ

มูลนิธิพัฒนา

สำนักงาน ป.ช.ร.

สำนักงานโครงการ

กรุณาส่ง

ตู้ ปณ.๙
ปณฝ.ทำเนียบรัฐบาล
กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๒

ติดแสตมป์